

e-ISSN: 2148-4899

Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
Pamukkale University Journal of Divinity Faculty

Güz/Autumn, 2025, 12 (3), 82-101

ANNENİN FEDAKÂRLIĞI ve MERHAMEİ BAĞLAMINDA
MUSTAFA AKKAD'IN "ANNEMİN SEKİZ YALANI" ADLI ÖYKÜSÜ

**Mustafa Akkad's Story of "My Mother's Eight Lies" in the Context of Mother's
Sacrifice and Compassion**

Ramazan KAZAN

Prof. Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Arap Dili ve Belagatı
Anabilim Dalı, ramazankazan@sdu.edu.tr, ORCID: [0000-0003-3103-111X](https://orcid.org/0000-0003-3103-111X).

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Types:	Araştırma Makalesi/Research Article
Geliş Tarihi / Received:	30.07.2025
Kabul Tarihi / Accepted:	23.09.2025
Yayın Tarihi / Published:	03.12.2025
Cilt / Volume:	12
Sayı / Issue:	3
Sayfa/ Pages:	82-101

Atıf / Cite as: Kazan, Ramazan. "Annenin Fedakarlığı ve Merhameti Bağlamında Mustafa Akkad'ın "Annemin Sekiz Yalanı" Adlı Öyküsü" (Mustafa Akkad's Story of "My Mother's Eight Lies" in the Context of Mother's Sacrifice and Compassion). *Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi-Pamukkale University Journal of Divinity Faculty* 12/3 (2025), 82-101. Doi: 10.17859/pauifd.1752818.

İntihal / Plagiarism: Bu makale, Turnitin intihal tarama programı ile taranmıştır. Ayrıca iki hakem tarafından da incelenmiştir. / This article has been scanned with Ithenticate plagiarism screening program. Also this article has been reviewed by two referees.

Çıkar Çatışması / Conflict of Interest: Yazar çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir. The Author declared that there is no conflict of interest

Finansal Destek / Grant Support: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir. / The authors declared that this study has received no financial support.

Öz

Aileler, toplumun en küçük unsurunu oluşturur. Onun temel direkleri de anne ve babalardır. Bu temel sosyal varlığın en önemli üyesi ise annelerdir. Zira anneler toplumun oluşması ve devamını sağlayan en önemli bireylerdir. Aile kurumunda fedakârlığın esas noktasında yine anneler bulunmaktadır. Anneler çocukların dünyaya getirilmesi, eğitilmesi ve motivasyonunda oldukça önemli şahsiyetlerdir. Canlılar âlemindeki dikkat çeken davranış, muamele, mücadele, ilginç olaylar vs. edebiyatın konuları arasında yer almaktadır. Edebiyatın nesir alanındaki en önemli çeşitlerinden biri de öyküdür. Annenin fedakârlıklarını son dönemin önemli sinema yönetmeni de olan Dr. Mustafa Akkâd, yazdığı *Annemin Sekiz Yalanı* "كذبات أمي الثمانية" adlı öyküsünde konu edinmiştir. Öyküde annenin çocuğuna gösterdiği fedakârlık, merhamet ve onurlu davranışı, merak uyandıran bir şekilde sekiz yalan olarak edebî üslûpla dile getirilmiştir. Bu durum annenin çocuğuna olan sevgisini ve fedakârlığını göstermesi açısından oldukça önemlidir. Çalışmada, öyküdeki annenin çocuğuna söylediği dikkat çekici yalanlarla, karşılıksız olarak yavrusuna gösterdiği ilgisi, sevgisi ve fedakârlığını ortaya koymak amaçlanmıştır. Makale önce bir "Giriş" le başlamış ve yazarın hayatı ele alınmıştır. Öyküdeki olay örgüsü, karakterler, zaman, mekân ve kullanılan üslûba dikkat çekilmiştir. Sonra fedakârlık bağlamında anneye atfedilen sekiz yalan, bölümler halinde ele alınmıştır. Bu yapılırken nitel araştırma metoduna başvurulmuştur. Önce öykünün Arapça aslı ve tercümesi verilmiştir. Daha sonra her bölümün tahlili ve analizi yapıp varsa, edebî üslûbuna dikkat çekilmiştir. Her bölümde annenin çocuğuna gösterdiği çabaların değişik yönleri ele alınmıştır. Böylece annenin çocuğu için gösterdiği gayreti, ilkeli tutumu, benimsediği prensipleri, insanlığın, ilim ve edebiyat dünyasının dikkatine sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Arap Dili ve Edebiyatı, Aile, Anne, fedakârlık, Mustafa Akkâd Annemin sekiz yalanı

Mustafa Akkad's Story of "My Mother's Eight Lies" in the Context of Mother's Sacrifice and Compassion

Abstract

Families constitute the smallest element of society. Their pillars are mothers and fathers. The most important members of this fundamental social entity are mothers. Because mothers are the most important individuals who ensure the formation and continuity of society. Mothers are again at the core of sacrifice in the family institution. Mothers are very important figures in the birth, education and motivation of children. Notable behaviors, treatments, struggles, interesting events, etc. In the living world are among the subjects of literature. One of the most important types of literature in the field of prose is stories. Dr. Mustafa Akkâd, an important film director of the recent period, deals with the sacrifices of the mother in his story "My Mother's Eight Lies". In the story, the sacrifice, mercy and honorable behavior of the mother towards her child is expressed in a literary style as eight lies in a curious way. This situation is very important in terms of showing the mother's love and devotion to her child. The study aims to reveal the mother's selfless love and sacrifice for her child through the striking lies she tells her child. The study began with an introduction. The author's life was then examined. Attention will be drawn to the plot, characters, time, place and style used in the story. The eight lies attributed to the mother, in the context of self-sacrifice, were

* Yazar makalede *Etik Kurul İzni* gerektirecek bir durum bulunmadığını beyan etmiştir.

** Prof. Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Temel İslam Bilimleri Bölümü, Arap Dili ve Belagatı Anabilim Dalı, ramazankazan@sdu.edu.tr, ORCID: [0000-0003-3103-111X](https://orcid.org/0000-0003-3103-111X).

examined in sections. In this process, qualitative research method was used. Firstly, the original Arabic version and translation of the story were given. Then, each section was analyzed and its literary style, if any, was highlighted. In each chapter, different aspects of the mother's efforts towards her child are discussed. Thus, the mother's efforts for her child, her principled attitude, and the principles she adopted were brought to the attention of humanity, the world of science and literature.

Keywords: Arabic Language and Literature, Family, Mother, sacrifice, Mustafa Akkad My Mother's eight lies.

Tructured Abstract

Humans are social beings. The cornerstone of this existence is the family. The traditional family consists of mother, father, children and grandparents. The mother is the most important member of the family. Because they are the most important individuals who ensure the formation and continuity of society. The troubles and pains that mothers go through while pregnant and giving birth to their children are the first of the difficulties they endure. These are the first sacrifices a mother makes. It is also a known fact that a child needs the mother's affection, mercy and service until he grows up. Because the mother has to live a life dependent on her child 24 hours a day. Mothers are the crux of sacrifice within the family. Their primary focus is their children and their future. This is expressed in the proverb, "A mother's greatest challenge is raising her children." Similarly, in our culture, the sacrifice of mothers for their children is expressed as "Mothers don't eat, they feed; they don't wear, they clothe." The sacrifices, love, and compassion mothers show their children have captured the attention of literary figures. They have also dedicated a special place to mothers in their novels and short stories. The story in this study focuses on the sacrifices of mothers. The author, Mustafa Akkad, focused on the eight sacrifices of a mother. The author called these sacrifices "her eight lies." Thus, the story generated considerable interest. The title of the story is "My Mother's Eight Lies." The eight lies attributed to mothers are allegories of sacrifice, self-sacrifice, mercy, compassion, honor, and not disturbing others.

The author of the story is Mutaafa Akkad. He was born in Aleppo, Syria, on July 1, 1930. His father was Arab and his mother was Turkish. He completed his primary, secondary, and high school education in his hometown. Akkad, who received an Islamic education from his family, was an admirer of the Ottoman. In his youth, he developed an interest in film and cinema. This curiosity led him to leave Syria for the United States in 1951. He lived in the United States from his youth. He studied theater at the University of California and later earned a master's degree from USC. Native American Sam Peckinpah helped him become a successful film director. He learned the fundamentals of filmmaking from him. Thus, Akkad became one of Hollywood's top horror filmmakers in his early years. The film, which is in Arabic and English, has been translated into twelve languages. The film, 177 minutes long, presents facts, as opposed to the orientalist view of Islam. Mustafa Akkad's film, *The Lion of the Desert*, Ömer Mukhtar, also generated significant interest. He was killed in a terrorist attack in Amman, the capital of Jordan, on November 11, 2005. Consequently, Akkâd became famous for directing *The Call* and *Ömer Mukhtar*. Therefore, his true success was in this field. Besides the short story under discussion, no other literary works of his have been found in our research.

The story under consideration uses a plot derived from the flow of life, based on experience. The basic plot explores the various stages of the author and his mother's lives. The mother's self-sacrifice, demonstrated by going hungry, is characterized by the author as her lie. his effort of the mother is very important in terms of showing her role in education. With her child's education becoming increasingly difficult, she rejects a marriage proposal. Despite the challenges, she chooses to live with her child. he mother's honorable behavior is depicted in a literary manner in the sixth and

seventh sections of the story. In the last section, the ideal mother model who never gives up on her child is presented to the attention.

In the study, firstly an "introduction" and the author's life will be discussed. Next, the eight lies attributed to the mother in the context of self-sacrifice will be examined in sections. The original Arabic version of the story will be translated and analyzed.

These moral principles will be presented to the attention of humanity, the world of science, and literature.

GİRİŞ

İnsan sosyal bir varlıktır. Bu varlığın oluşmasının temel taşı ailedir. Geleneksel aileyi anne, baba, çocuklar ile dede ve nineler/ebeler oluşturur. Bu temel varlığın en önemli üyesi ise annelerdir. Zira anneler toplumun oluşması ve devamını omuzlarında taşıyan bireylerdir. Çocuklarına hamile ve dünyaya getirirken çektikleri sıkıntılar, annelerin daha ilk başlangıçta katlandıkları zorluklardır. Bunlar, genelde annelerin, severek ve içten gelerek yaptığı fedakârlıklardır. Çocuğun dünyaya gelmesinden ve kendine yetecek düzeye ulaşmaya kadar annenin veya bir bakıcının şefkatine, merhametine ve hizmetine ihtiyacı vardır. Genelde annelerin, belli bir dönem çocuklarına bağlı bir hayat sürdüğü bilinmektedir. Onun zor ve fedakâr davranışları atasözünde 'yuvayı dişi kuş yapar'¹ şeklinde dile getirilmiştir.

Hayvanlar âleminde bile genelde annelerin, yavrularına karşı sevgisi ve merhameti, tehlikeye karşı teyakkuza, beslemesi vs. bilinen bir gerçektir. Bu durum canlılar âleminde böyle iken aklıyla onların en üst mertebesinde olan insanın, çocuklarına karşı fedakârlık ve hassasiyetinin daha üst düzeyde olması beklenir. Aile kurumunda bu fedakârlığı üst seviyede gösterenler, annelerdir. "Anaların baş derdi, evladını baş göz etmek"² şeklindeki atasözü de annenin hedefini, çocuğunun kendine yetecek ve evlenebilecek bir çağa getirme olduğunu ifade etmektedir.

Annenin sorumluluk alarak başta vatan savunması ve toplumu bilinçlendirme ve değerlere sahip çıkıp onları ideal haline getirmede canı gönülden gayretleri oldukça önemlidir.³

Öyküler, ihtiva ettiği hoş şeylerle ruhu dinlendirmek, içinde taşıdığı kültürle zihni aydınlatmak, hikmetli sözler ve güzel öğütlerle ahlakı güzelleştirmek amacıyla kaleme alınan edebî türlerden biridir.⁴ Yine hayatta olan ve olması muhtemel olayları bir ölçü ile anlatan, hayalde tasarlanan fiillerle okuyucuda heyecan ve zevk uyandıran kısa nesir çeşididir.⁵ Bu alanda da edebiyatçılar pek çok değerli eserler kaleme almıştır.

¹ Tülbentçi, Ferudun Fazıl, *Türk Atasözleri ve Deyimleri*, (İstanbul: 1963, İnkılap ve Aka Kitapevleri), 392.

² Tülbentçi, *Türk Atasözleri ve Deyimleri*, 44.

³ Ramazan Kazan, *Ağlayan Kudüs Filistin dramına Dair 'Ummu Sa'd' Adlı Roman ve Tahlili*, (Ankara: 2018, Nobel Bilimsel Eserler), 3.

⁴ Mecdî Vehbe-Kâmil el-Muhendis, *Mu'cemu'l-Mustalahâtî'l-Arabiyye fi 'l-Lugati ve'l-Edebi*, (Beyrut: 1984, Mektebetu'l-Lubnân), 289.

⁵ Karaalioğlu, Seyit Kemal, *Sözlü Yazılı Kompozisyon Konuşma ve Yazma Sanatı*, (İstanbul: 1976, İnkılap ve Aka Kitapevleri), 347.

Öyküler konu olarak, genellikle belli bir amaç için iki zıt taraf arasında geçen mücadeleyi ele alır. Bu esnada iki taraftan birisi, iyi kişiyi temsil ederken diğeri de kötü karakteri temsil eder. Buradaki hedef, zafere ulaşmak ve onu tekeline almaktır. Bu mücadele veya rekabet, öyküdeki kahramanlardan birinin iç dünyasında olabileceği gibi, kamu yararı ile çıkarıcının menfaati arasında da olabilir.⁶ Öykünün felsefî, şiirsel, sembolik, çocuk, kısa, romantik... gibi türleri vardır.⁷ Ele alınan çalışmadaki öykü, bir annenin oğluna karşı sergilediği fedakârlıklarını dile getirirken söylediği sekiz yalanı esas almaktadır.

Dr. Mustafa Akkâd, toplumunda yaygın olmasını istediği annenin fedakârlıklarını yazdığı *Annemin Sekiz Yalanı* “كذبات أمي الثمانية” adlı öyküsünde konu edinir. O, annenin çocuğuna gösterdiği canhıraşça fillerinden önemli gördüklerinden bir kısmına dikkat çeker. Bu arada annenin çocuğuna gösterdiği fedakârlık ve onurlu davranışı sırasında başvurduğu merak uyandıran yalanlarından sekiz tanesini edebî bir üslûpla dile getirir. Anneye atfedilen sekiz yalan; fedakârlık, feragat, merhamet, şefkat ve onurlu olmadan mecazdır.

Şimdi öykü yazarı ve son dönemin önemli sinema yönetmeni, Dr. Mustafa Akkâd’ın kısa hayatına yer verilecektir.

1. Mustafa Akkâd’ın Hayatı ve Film Yönetmenliği

Doktor Mustafa Akkâd, 1930 yılının 1 Temmuz’unda Suriye’nin Halep şehrinde dünyaya geldi. İlk, orta ve lise eğitimini memleketinde tamamladı. Ailesinden din eğitimi de alan Akkâd, Osmanlı hayranıydı. Gençliğinde filme ve sinemaya karşı ilgi duydu. Bundan dolayı 1951’de Suriye’den Los Angeles’taki Kaliforniya Üniversitesi’nde film yönetmenliği ve yapımcılığı okumak üzere Amerika Birleşik Devletleri’ne gitti. Buradaki üniversite eğitimini başarılı bir şekilde dereceyle tamamladı. Adı hala bu üniversitenin seçkin öğrencileri arasında yer almaktadır. Daha sonra Aynı üniversitenin USC/School of Dramatic Arts’ tan yani Dramatik Sanatlar Okulundan yüksek lisans diploması aldı. Hayatının sonuna kadar Amerika’da yaşadı. Başarılı bir film yönetmeni olmasında Kızılderili Sam Peckinpah’ın katkısı oldu.⁸

Mustafa Akkad’ın en ünlü filmleri arasında, "Çağrı" ve "Çöl Aslanı Ömer Muhtâr" yer almaktadır. Aktör Anthony Quinn, her iki filmde de başrolü oynamıştır.⁹

⁶ Mecdî Vehbe-Kâmil el-Muhendis, *Mu’cemu’l-Mustalahâtî’l-Arabiyye fi ’l-Lugati ve’l-Edebi*, 290.

⁷ Öykü çeşitleri ve bu alanlarda yazılan öykü kaynakları için bkz. Mecdî Vehbe-Kâmil el-Muhendis, *Mu’cemu’l-Mustalahâtî’l-Arabiyye fi ’l-Lugati ve’l-Edebi*, 269-292.

⁸ Gamal Adawi, “Analytical Study: A Message from the Film “The Message” Integrating Selected Short Scenes from the Documentary Film “The Message” by Moustapha Al-Akkad as an Educational Tool in Micro-Teaching Processes”, *Journal of Ecohumanism*, 2025 4/2 1959; <https://www.haber7.com/biyografi/haber/3069910-cagri-ve-omer-muhtar-filmlerinin-yonetmeni-mustafa-akkad-kimdir>. Erişim: 26 Nisan 2025; Ahmad Abu-Zannad, <https://www.imdb.com/name/nm0002160/bio/> Erişim: 26 Nisan 2025; <https://rattibha.com/thread/1422820196402741248>. Erişim: 26 Nisan 2025.

⁹ Gamal Adawi, “Analytical Study: A Message from the Film “The Message” Interating

Onun adını, başta İslam âlemi olmak üzere tüm dünyaya duyuran “Çağrı” filminin yönetmenliğini yapması oldu. 1976 yılında kendisiyle yapılan bir röportajda Çağrı’yla ilgili özetle şunları söylemiştir:

Çocuğum dünyaya gelince, ona dinini öğretme sorumluluğunu fark ettim. İşte bu durum, Çağrı Projesini ortaya çıkardı. Hollywood’da Antony Quin’in başrolde oynadığı İslâm Dini ile ilgili film yapmak oldukça zordu. Çünkü Hollywood geleneğinde İslâm’a dair her şeye kötü bakılıyordu. Batıda yaşayan bir Müslüman olarak İslâm hakkındaki gerçekleri duyurmanın görevim olduğunu düşündüm. Özellikle Amerikan kamuoyunu dikkate alıp kendi mantıkları ve dilleriyle hitap ettim.¹⁰

Peygamberimiz’ in (s.a.v) hayatını ele alan film, 1976 yılında tamamlandı. Mustafa Akkâd’ın imzası, filmde kendini belli ediyordu. Senaryosu ile olduğu kadar müziğiyle de büyük bir ses getirdi.¹¹ Çağrı, Hz. Muhammed önderliğinde İslamiyet’in doğup yayılmasını anlatan biyografik ve dram türünde bir film. Dili Arapça ve İngilizce olup ayrıca on iki dile çevrilmişti. Film, 177 dakika olup oryantalist bakışın aksine, İslam Dininin gerçeklerini esas alan birçok örneğe yer verdi.¹²

Çağrı’nın 1977’de vizyona girmesinin ardından Mustafa Akkâd’ın “Lion Of The Desert” /Çöl Aslanı Ömer Muhtar filmi de büyük yankı uyandırdı. Onun iki büyük hayali daha vardı. Birisi Fatih’i ve İstanbul’un fethini, diğeri ise Selahaddin Eyyubi’nin hayatını beyaz perdeye taşımaktı. Ancak bunları gerçekleştiremedi.¹³ 11 Kasım 2005 günü, Ürdün’ün başkenti Amman’da bulunduğu otele yönelik düzenlenen terör saldırısında hayatını kaybetti.¹⁴ Mustafa Akkâd’dan sonra İslam dünyasında onun gibi bir yönetmen yetişmedi. O, Batı’daki İslam ön yargısını kırmak için proje üretmeye gayret etti.¹⁵ Mustafa Akkad, Arap ve uluslararası film festivallerinde birçok ödül kazandı. Ayrıca Arap ve yabancı liderlerden çok sayıda madalya aldı. Ayrıca ABD Başkanlarından olan Bill Clinton tarafından onurlandırıldı.

Selected Short Scenes from the Documentary Film “The Message” by Moustapha Al-Akkad as an Educational Tool in Micro-Teaching Processes”, 1959.

- 10 Gamal Adawi, “Analytical Study: A Message from the Film “The Message” Integrating Selected Short Scenes from the Documentary Film “The Message” by Moustapha Al-Akkad as an Educational Tool in Micro-Teaching Processes”, 1959; <https://www.haber7.com/biyografi/haber/3069910-cagri-ve-omer-muhtar-filmlerinin-yonetmeni-mustafa-akkad-kimdir>. Erişim: 26 Nisan 2025; <https://rattibha.com/thread/1422820196402741248>. Erişim: 26.04.2025.
- 11 <https://www.haber7.com/biyografi/haber/3069910-cagri-ve-omer-muhtar-filmlerinin-yonetmeni-mustafa-akkad-kimdir>. Erişim: 26.04.2025.
- 12 Ayşe Şahin, “Kurgudan Gerçeğe İslam Peygamberi Algısı: The Message (Çağrı)”, *Medya ve Din Araştırmaları Dergisi (MEDİAD)*, (Haziran, 2022). 5/1, 232.
- 14 <https://www.dailysabah.com/arts/cinema/understanding-moustapha-akkad-through-the-message-he-left>, Alış tarihi: 10. 09. 2025; <https://www.gzt.com/mecra/bu-dunyadan-bir-mustafa-akkad-gecti-3698680>. Erişim: 26 Nisan 2025.
- 14 Gamal Adawi, “Analytical Study: A Message from the Film “The Message” Integrating Selected Short Scenes from the Documentary Film “The Message” by Moustapha Al-Akkad as an Educational Tool in Micro-Teaching Processes”, 1959.
- 15 <https://www.haber7.com/biyografi/haber/3069910-cagri-ve-omer-muhtar-filmlerinin-yonetmeni-mustafa-akkad-kimdir>. Erişim: 26 Nisan2025; Mustafa Sonok, “Mustafa Akkad’ı el-Kâide’nin Öldürdüğü Hiç Unutulmamalı”, <https://www.antraktsinema.com/makale.php?id=666>. Erişim: 26 Nisan 2025.

Bu arada Fransız müzisyen Maurice Jarre'nin bestelediği "Çağrı" filminin müziği, 1977 yılında en iyi film müziği dalında Nobel Ödülü'nü kazandı.¹⁶

Yazarın hayatı hakkında belli bir kitap veya tercüme eserlerde ismine rastlanmamaktadır.¹⁷ Arap dünyasının en büyük kütüphanelerinden biri olan Katar Milli Kütüphanesi kataloğu başta olmak üzere yazarın hayatına dair yazılı müstakil bir kaynak bulunamamıştır. Bu durum ölüm tarihinin 2005 yılı gibi son dönemde olmasından kaynaklanmaktadır. Yönetmen oğlu Mâlik Akkâd, babasının hayatını konu alan bir belgesel hazırlığı içerisinde olduğunu ifade etmesi¹⁸ de bunu göstermektedir. Müellif, esas itibarıyla yönetmenlik yönüyle meşhur olmuştur. Yaptığı filmler hakkında ülkemiz akademisyenleri tarafından farklı makaleler de ele alınmaya başlamıştır. Örnek olması açısından Mustafa Sarmış'ın, "Çağrı (1976) Filminde Hristiyan ve Yahudiler"¹⁹ adlı makalesi bunlardan biridir. Diğer Ayşe Şahin'in "Kurgudan Gerçeğe İslâm Peygamberi Algısı: The Message (Çağrı)"²⁰ adlı makalesidir.

Sonuç olarak yazar, Suriyeli olup uluslararası film yönetmenidir. Çağrı ve Ömer muhtar adlı filmlerin yönetmenliği yapmış bu sayede ün kazanmış bir şahsiyettir. Dolayısıyla esas başarısını bu alanda göstermiştir. Yapılan araştırmalarda ele alınan öykünün dışında yazarın başka eserine de rastlanmamıştır. Müellif 21. Yüzyılın başlarında 2005 yılında vefat etmesi dolayısıyla hayatı hakkında henüz kitaplaşmış bir kaynak da söz konusu değildir.

2. Annemin Sekiz Yalamı Adlı Öyküde Olay Örgüsü

Edebiyat terimi olarak olay örgüsü kavramı, roman ve öykü gibi edebi ürünlerde yaşananların, hadiselerin neden sonuç ilişkileri içinde aktarılması olarak ifade edilebilir. Bu olaylar belli bir hedef ve gaye çerçevesinde dönüp dolaşır. Dolayısıyla romanda ve öyküde olup bitenler, olay örgüsünü teşkil eder.

Ele alınan öyküde, yaşananlardan hareketle tecrübeye dayanan hayatın akışından alınmış bir olay örgüsü tercih edilmiştir. Bu bağlamda, yazar ve annenin hayatının değişik evrelerini ele alır. Öykü, fakir annenin, küçük yaşta yetim kalmış çocuğunun bakımı sağlamak için çektiği sıkıntılarla başlar. Öykü, çocuğun gelişimiyle birlikte annenin gösterdiği değişik fedakârlıkla devam eder. Çocuğun eğitim hayatını bitirip iş sahibi olmasıyla annesine takdim ettiği imkânları, onun yalana sığınarak reddetmesiyle öykü diğer bir evreye dönüşür. Son evrede ise annenin yaşlanması, ağır hastalığa yakalanması ve tüm bunlara rağmen oğluna gösterdiği derin merhameti ve nihayet ölümüyle sona erer. Özellikle her hâlükârda

¹⁶ Gamal Adawi, "Analytical Study: A Message from the Film "The Message" Integrating Selected Short Scenes from the Documentary Film "The Message" by Moustapha Al-Akkad as an Educational Tool in Micro-Teaching Processes", 1959-1960.

¹⁷ Yazarın hayatına dair *Udebâu Muâsirûn*/Muasır Edebiyatçılar adlı eserlerde de ismine rastlanmamıştır.

¹⁸ <https://www.diyanehaber.com.tr/mustafa-akkadin-hayati-ve-cagri-filmini-cekerken-yasadiklari-belgesel-olacak>. Erişim:26 Nisan 2025.

¹⁹ Mustafa Sarmış, "Çağrı (1976) Filminde Hristiyan ve Yahudiler: İnşa Edilen Anlamlar ve Dinler Arası Diyalogun İzleri" *Trabzon İlahiyat Dergisi*, (Aralık 2023), 10/2, 111-139.

²⁰ Şahin, "Kurgudan Gerçeğe İslam Peygamberi Algısı: The Message (Çağrı)", 227-241.

fedakârlık eden ve çocuğunu kendisine tercih eden anne, topluma rol model olarak sunulmaya çalışılır.

Netice itibariyle rol model olarak sunulan annenin gayret ve çabaları, diğer anne ve insanlara adeta sizler de topluma yük olmadan zorlukları göğüsleyin mesajını vermektedir. Bunun yanı sıra hayatın sıkıntılı yönlerinin de olduğu hatırlatılmaktadır. Öykü, annenin fedakârlıklarını özgün bir şekilde ele alış üslûbuyla edebî bir özelliğe haizdir. Yine değişik dergi ve sosyal medya organlarında müteaddit defa yayımlanması etkili olduğunu göstermektedir.

3. Öyküdeki Karakterler

Öyküdeki olay örgüsü içinde başkahramanlar, anne ve oğuldan ibarettir. Öyküyü müellif, oğul karakterinin dilinden anlatmaktadır.

Öykünün esas olay örgüsü dışında amca karakterinde bir şahıs da vardır. O, fakir olan yeğenine ve onu dul annesine kıt imkânlarıyla yardım eden bir karakterdir. Ayrıca öyküde komşular ve ticaret erbabından bir şahıs da söz konusudur.

3.1. Anne

Öyküde anne, küçük çocuğuyla dul kalmış, fakir, garip genç birisidir. Anne karakterinin en belirgin özelliklerinden birisi, çocuğunun ve ailenin rızkını kazanmak için çırpınması, üstesinden güçlükle geldiği işleri yapmak zorunda kalmasıdır.

O, oğluna da avuç açmak istemeyen onurlu bir karakterdir. Oğlu eğitimini tamamlayıp ailenin geçimini sağlayacak güce ulaşınca, ona muhtaç olmak ve tenezzül etmek istemez. Nitekim anne, oğlunun kendisine yaptığı maddi teklife;

احتفظ بمالك، إن معي من المال ما يكفيني "Paranı kendine sakla. Benim yeterince param var" şeklinde cevap verir. Annenin bu sözünden anlaşılacağı üzere oğlunun teklifini reddeder. Böylece onurundan ödün vermez.

Annenin önemli özelliklerinden birisi de şefkatli olmasıdır. "Şefkat sahibi kişi hakseverdir. Bu uğurda küçük düşürülmeye kulak asmaz, gücenmez, şahsi menfaatini düşünmez."²¹ Anne oldukça fakir olmasına rağmen başkalarının kınamasını ve dedikodusunu aklından bile geçirmez. Kimseden yardım beklemeden çalışır, hak eder. En önemli hedefi, yavrusunun geçimini sağlamak ve onu ayakları üzerinde durabilecek seviyeye getirmektir.

Annenin diğer bir vasfı, oğlu da olsa, başkasına yük olmamaktır. Nitekim oğlunun beraber yaşama teklifini, onu huzursuz etmeme ve rahatını bozmama adına "أنا لست معتادة على المعيشة المترفة. / Ben lüks içinde yaşamaya alışık değilim" şeklindeki ifadesiyle kabul etmez.

Anne son anlarında bile çektiği acı ve sıkıntıları, evladına hissettirmemeye çalışan bir karakterdir. Nitekim öykünün son bölümünde oğlunun kendi acıklı haline üzülmesine, gönlü razı olmaz.

²¹ Ahmet Rifat, *Tasvîr-i Ahlâk*, Haz. Hüseyin Algül, (İstanbul: Tercüman 1001 Temel Eser), 202.

3.2. Oğul

Oğul, küçük yaşta babasını kaybedip yetim kalan ve öyküyü aktaran karakterdir. O, öyküye ad olan annesinin yalanlarını, sekiz farklı zaman aralığında takdim eder. Oğul, annenin değişik zaman ve mekânlarda söylediği yalanlarını, “كانت... الثانية، الثالثة... / *Bu onun ilk, ikinci, üçüncü... yalanıydı*” şeklinde hikâye eder. Bu durum okuyucuyu hayrete düşürür. Aslında oğulun, anneye atfettiği sekiz yalanı, onun fedakârlığının ve onurlu davranışının edebî bir üslûp olan mecazla anlatım şeklidir.

Oğul, annesinin fedakârlığının üst düzeyde olduğunun bilmektedir. Nitekim öyküde akşam okuldan dönünce, annesini evde bulamaz. Onun çarşıda sırtında taşıdığı ticaret eşyalarını satmak için geç saatlere kadar koşuşturduğunun farkındadır.

Karakter olan oğul, belli bir maddi güce ulaştıktan sonra annesine karşı vefasını göstermek ister. Fakat annesi yapılan tüm teklifleri kabul etmez.

Oğlu, yurt dışında çalışırken annesinin yalnız kalması, kansere yakalanması, ameliyat olması müteessir eder. Annesini ziyarete gelip durumunu görünce iç monologla “kalbim yandı” şeklindeki ifadesiyle acısını dile getirir.

4. Öyküde Zaman ve Mekân

Öyküde zaman, müellif Mustafa Akkad'ın yaşadığı 20. yüzyılın 1970'li yıllarından sonrasına tekabül etmektedir.

Aslında öykü, dul kalan annenin gençlik, orta yaşlılık, ihtiyarlık ve ölümüne kadar bir zaman dilimini ihtiva eder. Yine öyküdeki zaman, oldukça küçük yaştaki çocuğun eğitim hayatının bütün dönemlerini ve çalışma hayatını da içine alır.

Öyküde mekânlar farklılık arz etmektedir. Başta annenin yaşadığı mekân, ismi belirtilmeyen bir şehirde geçmektedir. Anne ve oğulun ortak yaşadığı mekânlar, öyküde ayrıntılı olarak verilir. Özellikle içinde yaşanan ev, balık tutulan nehir, okul, ticaret için dolaşılan caddeler ve evler öyküde dile getirilen mekânlar arasındadır.

Öyküde Oğulun belli bir kariyere ulaştıktan sonra yaşadığı şehirdeki şirketin bir bayisinde çalışmak üzere Almanya'ya gittiği ve orada yaşadığı zikredilmektedir.

Öykünün geçtiği mekân ve zamana dikkat çekildikten sonra kısaca üslûbuna değinmekte yerinde olacaktır.

5. Öyküde Kullanılan Üslûp

Öyküde gayet sade ve anlaşılır bir dil kullanılmıştır. Böylece müellif, öyküyü okuyan her kesimden insanın, annenin fedakârlıklarını, sıkıntılı hayatını, onurlu davranışlarını anlayarak okumasını ve onu örnek almasını hedeflemiştir.

Öyküde anne, kendi hakkına düşen pilavını doyması için oğluna verir. Bu esnada; “يا ولدي تناول هذا الأرز، فأنا لست جائعة.” *Oğlum! Bu pilavı sen ye. Ben aç değilim*” şeklindeki ifadesi, annenin fedakârlığını sade üslûpla dile getiren bir örneği teşkil eder.

Anne, fedakârlık, feragat, onurlu davranış, kimseye muhtaç olmama ve analığın verdiği merhameti dile getirirken -müellifin deyimiyle- öyküde sekiz kere yalana başvurmuştur. Örnek olması bakımından bunlardan birisini dikkatlere

sunmak uygun olacaktır. Anne yağmurlu bir kış gecesinde sırtına yüklendiği kıyafetleri satmak için ev ev dolaşırken işi uzar. Oğlu ona: "Anne, haydi eve dönelim. Vakit geç oldu ve (hava da) çok soğuk, sabah çalışmaya devam edebilirsin" diye seslenir. Annesi yorgun olduğu halde gülümseyerek, "يا ولدي أنا لست مرهقة /Oğlum! Yorgun değilim" demesini yazar, annesinin üçüncü yalanı olarak zikreder. Görüldüğü üzere başkasına muhtaç olmamak için kışın zor şartlarda akşamın geç saatlerine kadar çalışıp yorulan anne, feragatini ortaya koymak için yorulmadığını ifade etmektedir.

Öyküde kinâye ve istiâre üsluplarına başvurulduğu söylenebilir. Örnek olması açısından anne, hakkına düşen balığı yemeyip oğluna takdim eder. Bu fedakârlığı oğlu, "فاهتز قلبي لذلك /Bu duruma karşı kalbim titredi" şeklinde edebî bir üslûpla ifade eder. Burada kalbin titremesi, hüzünlenmekten kinâye²²dir.

Diğer bir misalde oğlu, büyüyüp iş sahibi olunca annesine evin geçimini üstlenmeyi, maaşından bir miktarı ona vermeyi ve işi bırakmasını teklif eder. Fakat onurlu olan anne, bu tekliflerin hepsini "احتفظ بمالك /Paranı kendine sakla" yani 'kazancın senin olsun, benim ona ihtiyacım yok' diyerek kinâyeli bir üslûpla reddetmiştir.

Öyküde geçen edebî üsluplardan biri de istiâre-i mekniyyedir. Müşebbeh/benzeyen ve müşebbeh bih/kendine benzetilen şeklinde ifade edilen teşbihin taraflarından müşebbeh bih'in hazfedildiği üsluba, istiâre-i mekniyye adı verilir.²³ Öyküde Yazar, annesinin son zamanlarında yatakta ağır bir şekilde hasta olduğunu görünce, "وكان قلبي يحترق /kalbim yanıyordu" diyerek hüznünü, istiare-i mekniyye sanatıyla açıkladığı görülmektedir. Zira o; kalbini, yanan bir ateşe benzetmekte ve müşebbeh bih olan "ateş"i zikretmemektedir.

Netice itibarıyla yazar öyküde oldukça sade ve anlaşılır bir dil kullanmıştır. Genelde edebî üslûbun mecâz, kinâye ve istiâre türlerine başvurmuştur. Şimdi öykünün hem Arapça metni ve tercümesinin hem de tahlil, analiz ve çıkarılan sonuçların takdimi uygun olacaktır.

6. Öykü ve Tahlili

Öykünün ana başlığı كذبات أمي الثمانية /Annemin Sekiz Yalanı şeklindedir. Yazar, annesinin fedakârlıklarını, feragatini ve onurlu davranışlarını mecazî bir anlatımla yalanlara başvurarak daha dikkat çekici hale getirilmektedir.

Kaynaklarda öykünün başlangıç kısmında anlamı etkilemeyen az da olsa farklılıklar bulunmaktadır. Bunlardan ilkinde ana başlıktan sonra öyküye şöyle giriş yapılmaktadır:

²² Beyan ilminin edebî üsluplarından olan kinaye, bir sözü gerçek manasına gelebilecek şekilde, onun dışında başka bir manada kullanma sanatına denir. Bkz. Sekkâkî, Ebû Yakub Yusuf b. Ebî Bekr Muhammed b. Ali, *Miftâhu'l-Ulûm*, thk. Abdulhamid Hendâvî, (Beyrut: 2000, Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye), 513; Teftazanî, Sa'duddin, *Muhtasaru'l-Meânî*, (İstanbul: 1304, Salâh Bilici Kitapevi'nin Ofseti), 376.

²³ Sekkâkî, Miftâhu'l-Ulûm, 482; Fadl Hasen Abbâs, *el-Belâğa Funûnuhâ ve Efnânuhâ*, (Amman, 2007, Dâru'l-Furkân), 2/179.

ولكن أُمِّي ليست دائماً تقول الحقيقة !! ثماني مرات : كذبت أُمِّي عليَّ !! تبدأ القصة عند ولادتي ،

فكنت الابن الوحيد في أسرة شديدة الفقر فلم يكن لدينا من الطعام ما يكفيني.²⁴

Fakat annem her zaman gerçeği söylemez! Annem bana sekiz kere yalan söyledi! Öykü benim doğduğumla başlar. Çok fakir bir ailenin tek oğluydum. Yanımızda bize yetecek kadar yiyeceğimiz de yoktu.

Başka bir kaynakta öykü şöyle başlamaktadır:

كنت أظن أنّ الأمّ لا تكذب ولكي أدركت أنّ أُمِّي كذبت عليّ ثماني كذباتٍ وإليكم أكاذيب أُمِّي

لتعرفوا كيف تكذب الأمّ: كنتُ الابنَ الوحيد في أسرةٍ فقيرةٍ فلم يكن لدينا من الطعام ما يكفيني.²⁵

Anne yalan söylemez zannediyordum. Fakat annemin sekiz kez bana yalan söylediğinin farkına vardım. Annemin nasıl yalan söylediğini bilmeniz için işte annemin yalanları: Çok fakir bir ailenin tek oğluydum. Yanımızda bize yetecek kadar yiyeceğimiz yoktu.

Yukarıdaki giriş cümlelerinin yani “çok fakir bir ailenin tek oğluydum. Yanımızda bize yetecek kadar yiyeceğimiz yoktu.” ifadelerinin sonrasında yalanların ilkiyle öykü şöyle başlamaktadır:

وإذا وجدنا في يومٍ من الأيام بعضاً من الأرز لناكله ويسد جوعنا، كانت أُمِّي تعطيني نصيبها. وبينما

كانت تحوّل الأرز من طبقها إلى طبقي كانت تقول: يا ولدي تناول هذا الأرز، فأنا لست جائعة. كانت هذه

كذباتها الأولى.²⁶

Günlerden bir gün yemek ve açlığımızı bastırması için pirinç bulup pilav yapınca, Annem payına düşeni bana verdi. Pilavı kendi tabağından benim tabağıma aktarırken şöyle diyordu: Oğlum! Ben aç değilim. Şu pilavı da ye. Bu, annemin ilk yalanıydı...

Pirinç, öykünün geçtiği zamanlarda az yetişen ve herkesin ulaşamadığı özlemi çekilen bir besin kaynağıdır. Bundan dolayı müellif, günler sonra bulabildikleri çok az pirinç pilavı ile annesinin ilk fedakârlığı takdim etmektedir.

Anne, kendisine ayırdığı pirinç pilavına dokunmayıp adeta yer gibi yapıp çocuğunu beklemektedir. Oğlu pilavını bitirince, anne feragat edip kendine ait olanı, oğlunun tabağına aktarır. Bu esnada anne yaptığı feragatin sebebini de aç olmamakla açıklar. Müellif küçük yaşta olduğu bu dönemde annesinin fedakârlık yaparken söylediği cümlesindeki ifadeleri fark eder ve bunu da onun ilk yalanı olarak takdim eder. Metinde geçen “aç olmaması” ve “ilk yalanı” ifadeleri, fedakârlıktan mecazdır.

Öykü, müellifin genelde kendi ifadelerinin hâkim olduğu ‘hikâye etme’ diğer bir ifade ile ‘aktarma’ şeklinde bir üslûba sahiptir.

Edebî türlerde öyküler başta olmak üzere kahramanlar arasındaki karşılıklı konuşmalara diyalog adı verilir. Bu durum, monotonluğu ya da tekdüzeliği ortadan

²⁴ Mustafa Akkâd, “Kizbâtu Ummî’s-Sâminetu”, *Risâletu’l-câmiati*, sayı: 1305, yıl: 2018/1439, Nisan/ Şaban, sayfa, 14, Suudi Arabistan, 2018, İnternet kaynağı: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://cdn.ksu.edu.sa/risalat-aljameah/s3fs-public/1305.pdf Erişim: 25.Temmuz 2025

²⁵ <https://rattibha.com/thread/1422820196402741248>. Erişim: 25 Nisan 2025.

²⁶ Mustafa Akkâd, “Kizbâtu Ummî’s-Sâminetu”, 14.

kaldırıp eserlere canlılık kazandırır. Çalışmadaki öyküde anne ile oğul arasında geçen diyaloglara da başvurulduğu görülür. Bu durum, karakterlerin belirgin özellik ve düşüncelerini de ortaya koyar. Annenin öyküdeki ilk fedakârlığında kendi hakkına düşen pilavı da oğluna verirken;

(يا ولدي تناول هذا الأرز، فأنا لست جائعة.) *Oğlum! Bu pilavı sen ye. Ben aç değilim*

şeklindeki ifadesi bunun ilk örneğini teşkil eder.

Müellif, annenin çocuğu üzerindeki fedakârlıklarını daha belirgin hale getirmek için babadan bahsetmemekte ancak beşinci fedakârlığının başında onun öldüğünü haber vermektedir. Öykünün bu kısmına kadar okurunu merakta bırakmaktadır.

Sonuç olarak yazar, annesinin yalan söylemeyeceği kanaatine sahip iken fedakârlıkları esnasında bu yola başvurduğuna dikkat çekmektedir. Bunun nedenini de fakirliğe ve annesinin çocuğuna karşı sorumluk duygusundan kaynaklandığı izlenimini vermektedir.

وعندما كبرت كانت أمي تذهب للصيد في نهر بجوارنا لتأتي لي ولو بسمكة واحدة أسد بها جوعي ومرة اصطادات سمكتين وأعدت الغداء ووضعت السمكتين أمامي فبدأت أنا أتناول السمكة الأولى شيئا فشيئا وكانت أمي تتناول ما يتبقى من اللحم حول العظام والشوك. فاهتز قلبي لذلك، ووضعت السمكة الأخرى أمامها لتأكلها. فأعادتها أمامي فورا وقالت: يا ولدي تناول هذه السمكة أيضا، ألا تعرف أنني لا أحب السمك. "وكانت هذه كذبتها الثانية."²⁷

Annem biraz büyüdüğümde evimizin yakınındaki dereye açlığımı giderecek bir balık bile olsa, benim için tutmaya giderdi. Bir defasında iki balık avladı. Sonra öğle yemeğini hazırladı. (Pişirdiği) iki balığı önüme koydum. Ben ilk balığı yavaş yavaş yemeye başladım. Annem kemik ve kılçıkların etrafında kalan eti yiyordu. Bu durum karşında kalbim titredi. Sonra diğer balığı, yemek için kendi önüne koydu. Kısa süre sonra bu balığı da benim önüme geri bıraktı ve "Oğlum! Bu balığı da ye. Sen, balık sevmediğimi bilmiyor musun?" dedi. Bu, onun ikinci yalanıydı.

Anne, çocuğunun sağlıklı büyümesi için farklı yollara da başvurur. Beslenmede en önemli gıdalardan birisi de ettir. Ancak bu gıdaya fakirlerin sıklıkla ulaşması mümkün değildir. İşte bu noktada Anne, ete alternatif olan balığa yönelir. Evlerinin yakınındaki dere den balık avlayarak çocuğunun sağlıklı beslenmesinin gayreti içine girer. Ancak avlanan balık da sadece iki tanedir. Anne oğlunun ilk balığını bitirmesini beklerken kılçıkları arasındaki kalmış oldukça az ve küçük etleri yemekle oyalanır. Nihayet kendi hissesini de oğluna balık sevmediğini ifade ederek takdim eder. Burada “annenin balığı sevmeme” yalanı, onun fedakârlığından mecazdır.

Öykü ve romanlarda karakterin, aklından geçirdiği iç konuşmasını ve düşüncelerini, dışa vurarak ifade etmesine iç monolog adı verilir.²⁸ Az da olsa belli bir yaşa gelen oğul, annesinin iki balığı da kendisine verince, buna üzüldüğünü “ فاهتز ”

²⁷ Mustafa Akkâd, “Kizbâtu Ummî’s-Sâminetu”, 14.

²⁸ Tekin, Mehmet, *Roman Sanatı 1: Romanın Unsurları*, (İstanbul: 2001 Ötüken Neşriyat), 289.

لذلك *"Bu duruma karşı kalbim titredi"* şeklinde iç monologla ve edebî üslûpla ifade eder. Zira kalbin titremesi, hüzenlenmekten kinâyedir.

وعندما كبرت أنا كان لابد أن التحق بالمدرسة لم يكن معنا من المال ما يكفي مصروفات الدراسة، ذهبت أُمِّي إلى السوق واتفقت مع موظف بأحد محال الملابس أن تقوم هي بتسويق البضاعة بأن تدور على المنازل وتعرض الملابس على السيدات، وفي ليلة شتاء ممطرة، تأخرت أُمِّي في العمل وكنت أنتظرها بالمنزل، فخرجت أبحث عنها في الشوارع المجاورة، ووجدتها تحمل البضائع وتطرق أبواب البيوت فناديْتُها: أُمِّي هيا نعود إلى المنزل فالوقت متأخر والبرد شديد يمكنك أن تواصلِ العمل في الصباح، فابتسمت أُمِّي وقالت لي: يا ولدي أنا لست مرهقة "وكانت هذه كذبتها الثالثة".²⁹

Ben büyünc, okula başlamam gerekiyordu. Yanımızda eğitim masraflarına yetecek miktarda para yoktu. Annem pazara gitti ve bir giyim mağazasının görevlisiyle evleri dolaşp kadınlara kıyafet arz etmek/reklamını yapıp satmak üzere anlaştı. Yağmurlu bir kış gecesinde annem, işini uzatmış ben de evde onu bekliyordum. Onu yakın caddelerde aramaya çıktığımda, kıyafetleri taşıırken ve evlerin kapılarını çaldığını gördüm. "Anne, haydi eve dönelim. Vakit geç oldu ve (hava da) çok soğuk, sabah çalışmaya devam edebilirsin." diye seslendim. Annem gülümsedi ve bana, oğlum! Ben yorgun değilim dedi. "Bu, onun üçüncü yalanıydı"

Görüldüğü üzere anne okula başlayacak oğlunun masraflarını karşılayabilmek için bir mağazaya gidiyor. Kadın elbiselerinin tanıtımını yapıp satması karşılığında belli bir ücretle anlaşma yapıyor. Ama o, soğuk günlerde bile işini geç vakitlere kadar yapmanın gayreti içinde oluyor. Bu iş yoğunluğu arasında okuldan dönen, kendisine muhtaç ve evde bekleyen çocuğunu bile unutuyor.

Annesini aramaya çıkan çocuk, onu caddede ev ev dolaşırken görür. O, vaktin geç, mevsimin kış olduğunu ve yorulduğunu hatırlatınca, yine anne edebî bir üslupla fedakârlığını, مرهقة يا ولدي أنا لست مرهقة *oğlum! Ben yorgun değilim* şeklinde ifade eder. Annenin "yorgun olmamak" sözü, feragat ve fedakârlığın göstergesidir.

Netice itibariyle anne, çocuğunun ayrıca eğitim masraflarını karşılayabilmek için gece gündüz demeden çalışarak adeta kendini feda etmektedir.

وفي يوم كان اختبار آخر العام بالمدرسة ، أصرت أُمِّي على الذهاب معي، ودخلت أنا ووقفت هي تنتظر خروجي في حرارة الشمس المحرقة، وعندما دق الجرس وانتهى الامتحان خرجت لها فاحتضنتني بقوة ودفء وبشرتي بالتوفيق ووجدت معها مشروباً كانت قد اشتريته لي كي أتناوله فشريته من شدة العطش حتى ارتويْتُ، وفجأة نظرت إلى وجهها فوجدت العرق يتصبب منه فقلت لها: اشربي يا أُمِّي، فردت يا ولدي! إشرِبْ أنا لست عطشانة "وكانت هذه كذبتها الرابعة".³⁰

Okulda yılsonu imtihanının olduğu bir gün, annem benimle beraber gelmeye ısrar etti. Ben (imtihan için) içeri girdim. O kavurucu güneşin altında (imtihandan)

²⁹ Mustafa Akkâd, "Kizbâtu Ummî's-Sâminetu", 14.

³⁰ Mustafa Akkâd, "Kizbâtu Ummî's-Sâminetu", 14.

çıkmanı bekledi. Zil çalıp imtihan bitince, annemin yanına çıktım/koştum. Bana kuvvetlice ve candan sarıldı ve başaracaksın inşallah dedi. Yanında bana içmem için satın aldığı bir su şişesi gördüm. Ondan aşırı susuzluktan kanıncaya kadar içtim. Birden yüzüne baktım ve terlerin yüzünden aşağıya doğru aktığını fark ettim. Hemen su şişesini ona uzatarak 'anne! İçer misin?' dedim. Bana 'oğlum! Sen iç. Ben susuz değilim,' diye cevap verdi. Bu, onun dördüncü yalanıydı.

Annenin dördüncü fedakârlığı bu defa aşırı bir sıcak günde gerçekleşiyor. Anne, oğlunun imtihanının olduğu gün, kendisiyle gelmemesi yönündeki ısrarına rağmen okula geliyor. O, oğlunu girdiği imtihana motive etmek ve moral vermek için yalnız bırakmıyor. Eğitim ve öğretimi sürecinde yanında olduğunu ona hissettiriyor.

O, merhamet sahibi, müşfik ve çocuğuna düşkün bir annedir. "Merhamet; sabır, kabulleniş, farkındalık ve dürüstlikle beslenir."³¹ Tüm bu faziletler, anne de mevcuttur. Dolayısıyla oğlunun susamış, bitkin bir halde imtihandan çıkacağına vicdanı el vermediği için sınırlı parasıyla su alıp onu bekler. Annenin yaptığı bu davranış, aynı zamanda oğluna karşı sevgisinin de bir tezahürüdür.

Annenin bunca fedakârlıklarının farkında olan oğul, kendisine sunulan suyun kalanını ona takdim eder. Fakat feragat sahibi annesinin şu cümlesiyle karşılaşır: " يا بعد وفاة أبي كان على أمي أن تعيش حياة الأم الأرملة الوحيدة فأصبحت الحياة أكثر تعقيدا وصرنا نعانى الجوع كان عمي رجلا طيبا وكان يسكن بجانينا ويساعدنا لنسد جوعنا، وعندما رأى الجيران حالتنا تتدهور، نصحوا أمي بأن تتزوج رجلا ينفق علينا فهي لازالت صغيرة ولكن أمي رفضت الزواج قائلة: أنا لست بحاجة إلى الحب. "وكانت هذه كذبتها الخامسة."³²

Babamın vefatından sonra annem, yalnız dul anne hayatı yaşıyordu. Hayat içinden çıkılmaz/karmakarışık hale geldi ve açlık çeker olduk. Amcam iyi bir adam ve yakınımızda oturuyordu. Açlığımızı bastırmak için bize yardım ediyordu. Komşular halimizin kötüleştiğini görünce, anneme daha küçük yaşta olduğunu ve bize bakacak iyi bir adamla evlenmesini tavsiye ettiler. Ama annem, 'sevgiye ihtiyacım yok' diyerek evlenmeyi reddetti. Bu, onun beşinci yalanıydı.

Yazar, bu bölüme gelinceye kadar babasının âkıbeti hakkında bilgi vermemiştir. Bu bölümün ilk cümlesinde babasının öldüğünü kendisinin yetim, annesinin dul kaldığını ilk defa beyan etmiştir.

Hayat şartlarının zorluğundan olacak ki, amcasının yardımları da geçimlerini idame ettirmeye kâfi gelmektedir. Bunun farkında olan komşular, hayatın daha gençlik döneminde dul kalan anneye, geçimlerini üstlenecek bir erkekle evlenmesini tavsiye etmektedirler. Anne buna da sıcak bakmamakta, evleneceği eşten gelecek sevgiye de muhtaç olmadığını ifade etmektedir. O, sevgiyi çocuğu ile beraber olmakta ve ona hizmet etmekte bulmaktadır.

³¹ Sayar, Kemal, "Bir Arada Yaşamak İçin Merhamet", Hz. Peygamber ve Birlikte Yaşama Ahlâkı, (Ankara: 2015, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları), 87.

³² Mustafa Akkâd, "Kizbâtu Ummî's-Sâminetu", 14.

Özetle bu bölümde annenin, oğlunun ve evin ihtiyaçlarını şartlar ne olursa, olsun üstesinden geleceğinin azmi içerisinde olduğu ortaya çıkmaktadır.

تخرجت وحصلت على وظيفة واعتقدت أنّ هذا هو الوقت المناسب لكي تستريح أمي وتترك لي مسؤولية الإنفاق على المنزل، بعد أن أصبحت غير قادرة على الطواف بال منازل فكانت تفرش فرشاً في السوق وتبيع الخضروات فلما رفضت أن تترك العمل خصصت لها جزءاً من راتبي فرفضت أن تأخذة قائلة: احتفظ بمالك، إن معي من المال ما يكفي "كانت هذه كذبتها السادسة".³³

Öğrenimimi tamamladım ve bir işe girdim. Bunun Annemin dinlenmesi ev masraflarını bana bırakmasının zamanı olduğunu düşündüm. O, evleri (sırtında pazarlayacağı eşya ile) dolaşmaya takati kalmadıktan sonra, pazarda sergi açıyor ve sebze satıyordu. İş bırakmayı reddedince, maaşının bir miktarını ona ayırdım. 'Paranı kendine sakla. Bana yetecek kadar param var' diyerek almayı reddetti. Bu, onun altıncı yalanıydı.

Kişinin "çocuklarının eğitimi arzu edip, onları tehlikelerden esirgemek de şefkatin bir türündendir."³⁴ Karakter olan anne, zor şartlar altında oğlunun eğitim hayatını tamamlamasına yardımcı olmak suretiyle ona karşı şefkatini göstermiştir. Böylece Oğul da annenin sağladığı şartlar altında eğitimi tamamlayarak iş sahibi olmuştur.

Zor şartlar altında mücadele eden anne artık güçten kuvvetten düşmüş, zor işleri bırakıp daha kolay olanını tercih etmiştir. Oğlu da "anne-babaya iyilik etmek, onların her türlü ihtiyacını karşılama"³⁵ prensibinden hareketle annesine yardım etmek istemiştir. Aynı zamanda vefasının gereği sıkıntılarla boğuşan annesinin işi bırakmasını, evin geçimini üstlenmeyi ve maaşından bir miktarı da ona vermeyi teklif etmiştir. Fakat onurlu bir duruş sergileyen anne, bu tekliflerin hepsini "احتفظ بمالك/Paranı kendine sakla" diyerek reddetmiştir. Böylece 'kazancın senin olsun, ona ihtiyacım yok, ben kendime yeterim' demek istemiştir.

Netice itibariyle daha önce fedakârlıklar yaparak evinin ve çocuğunun zor şartlarda eğitim masraflarını karşılayan annenin, gelir sahibi olan oğlunun tekliflerini onurlu bir tavır sergileyerek kabule yanaşmadığı görülmektedir. Anne, bu bölümde merhametli ve şefkatli olma merhalesinden; onurlu, başkasına muhtaç olmayan bir aşamaya evrilmiştir.

وبجانب عملي واصلت دراستي كي أحصل على درجة الماجستير ، وبالفعل نجحت وارتفع راتبي ، ومنحتني الشركة الألمانية التي أعمل بها الفرصة للعمل بالفرع الرئيسي لها بألمانيا فشعرت بسعادة بالغة ، وبدأت أحلم ببداية جديدة وحياة سعيدة ، وبعدما سافرت وهيأت الظروف، اتصلت بأمي أدعوها لكي تأتي للإقامة معي ، ولكنها لم تحب أن تضايقني وقالت : يا ولدي .. أنا لست معتادة على المعيشة المترفة.. " وكانت هذه كذبتها السابعة".³⁶

³³ Mustafa Akkâd, "Kizbâtu Ummî's-Sâminetu", 14.

³⁴ Ahmet Rifat, *Tasvîr-i Ahlâk*, 203.

³⁵ Karagöz, İsmail, *Birlikte Yaşama Ahlâkı ve Hukuku*, (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı, 2015) 51.

³⁶ Mustafa Akkâd, "Kizbâtu Ummî's-Sâminetu", 14.

İşimin yanı sıra, yüksek lisans diplomasını elde etmek için eğitime de devam ettim. Gerçekten başarılı oldum ve maaşım da yükseldi. Çalıştığım Alman şirketi Almanya'daki ana şubede çalışma fırsatı verdi. Kendimi aşırı mutlu hissettim. Yeni bir başlangıcı ve mutlu bir hayatı, hayal etmeye başladım. Almanya'ya varıp düzenlemeleri yaptıktan sonra annemi arayıp gelmesi ve benimle ikamet etmesi için davet ettim. Fakat annem beni rahatsız etmek istemedi ve 'Oğlum! Lüks içinde yaşamaya alışık değilim' dedi. Bu, onun yedinci yalanıydı

Anne, oğlunun maddi olarak ileri seviyeye ulaşmasından sonra refah içinde bir hayat sürme teklifini, rahatsız etmeme adına reddetmektedir. Onun reddini; rahatsız etmeme, başkasına yük olmama merhalesi olarak adlandırmak mümkündür. Bunu da anne, *lüks içinde yaşamaya alışık değilim* mazeretiyle dile getirmektedir. Dolayısıyla burada *'lüks hayata alışık olmama'* ifadesi, rahatsız etmemekten ve başkasına yük olmamaktan kinayedir.

Özellikle bazı yaşlılar, lüks hayata alışık olmamanın ötesinde evladını rahatsız etmeme ve bulundukları çevreden kopmamak isterler. Onlar, çevresinde alışık oldukları, beraber büyüyüp ve yaşlandıkları insanlarla daha mutlu olurlar. Bu durumu da dikkate alarak yaşlıların ömrünü geçirdikleri çevreden koparmadan bakımlarını üstlenmek evladı için daha uygun olabilir.

كبرت أمي ومرضت بالسرطان تركت كل شيء وذهبت لزيارتها في منزلنا فوجدتها طريحة الفراش بعد إجراء العملية، عندما رأيتني حاولت أن تبسم لي وكان قلبي يحترق لأنها كانت هزيلة جدا، ليست أمي التي أعرفها، انهمرت الدموع من عيني ولكنها حاولت أن تواسيني فقالت: لا تبكي يا ولدي فأنا لا أشعر بالألم. "كانت هذه كذبتها الثامنة" بعدما قالت لي ذلك أغلقت عينيها فلم تفتحهما بعدها أبداً.

Annem yaşlandı ve kansere yakalandı. Her şeyi bıraktım ve onu evimizde ziyarete gittim. Ameliyattan sonra yatağa serilmiş halde buldum. Beni görünce, gülümsemeye çalıştı. Kalbim yanıyordu. Zira o, gerçekten çok zayıf ve tanıdığım annem değildi. (Bu durum karşısında) iki gözümünden yaşlar boşaldı. Fakat o, şöyle diyerek beni teselli etmeye gayret etti: 'Ağlama oğlum! Ben acı hissetmiyorum.' Bu, onun sekizinci yalanıydı. Bunu bana söyledikten sonra iki gözünü kapattı ve bir daha da hiç açmadı.

"Ana evladından geçmez"³⁷ atasözünde ifade edildiği üzere anne, ölüm döşeğinde son nefesleri alıp verirken bile, oğlunu görünce gülümsemeye çalışıyor ve üzülmelerini bile istemiyor. Hatta onu teselli etmeye ve gönlünü almaya çalışıyor. Oğul da "ana gibi yar olmaz..."³⁸ temel prensibinin farkında olup annesinin hastalandığını duyunca, yabancı bir ülkede yaşasa da her şeyi bir kenar bırakıp onun ziyaretine koşuyor. Annesinin son anları yaşadığının farkına varınca, hüznülenip gözyaşlarına hâkim olamıyor.

Daha önce zikredildiği üzere yazarın, *"kalbim yanıyordu / وكان قلبي يحترق"* diyerek hüznünü, edebî üslûplardan istiare-i mekniyye ile daha belîğ bir şekilde ifade ettiği görülmektedir. Zira o; kalbini, cümlede hazfedilen yanan bir "ateş"e benzetmektedir.

³⁷ Tülbentçi, *Türk Atasözleri ve Deyimleri*, 43.

³⁸ Tülbentçi, *Türk Atasözleri ve Deyimleri*, 43.

Bazı kaynaklarda öykü yukarıdaki şekilde biterken, diğer bir kısmında annesi sağ olanlar ve ölmüş olanlara tavsiye niteliğinde şu cümlelerle sona erer:

إلى كل من ينعم بوجود أمه في حياته : حافظ على هذه النعمة قبل أن تحزن على فقدانها ... وإلى كل من

فقد أمه الحبيبة : تذكر دائما كم تعبت من أجلك فلا تنساها من دعائك رحمك الله.

*Hayatında annesine sahip yani annesi sağ olan herkese: Onun ölmesine üzülmeyen önce, bu nimeti koruyunuz... Sevgili annesini kaybeden herkese: Onun sizin için ne kadar acı çektiğini daima hatırlayınız ve annenizi dua esnasında unutmayınız ki, Allah da size merhamet etsin.*³⁹

Tavsiyenin ilk kısmındaki “حافظ على هذه النعمة /bu nimeti koru” ifadesinde yazar, anneyi daima istifade edilen nimete benzeterek onun değerini edebî bir üslûp olan istiare-i tasrihiyye ile dile getirmiştir. Bu edebî üslup, benzetmede ana unsur olan iki taraftan yani müşebbeh ve müşebbeh bih'ten, müşebbeh'in hazfedildiği istiare⁴⁰ çeşididir. Burada müşebbeh olan “anne” hazfedilmiştir.

Metinde geçen ‘ وكان قلبي يحترق /kalbim yanıyordu’ cümlesi, hüzünlenmeden; ‘(أغلقت عينيها) / gözlerini kapattı’ ifadesi, ölümden; yine ‘فلم تفتحهما /iki gözünü açmadı’ cümlesi de dirilmemeden kinayedir.

Son bölümde çocuklara, daima istifade ettikleri, varlığı ile mutlu oldukları annelerine sağken değer vermeye ve takdir etmeye çağrı yapılmaktadır. Anneler vefat etti ise, üzerlerindeki haklarını dikkate alarak çocukların onlara dua etmeleri tavsiye edilmektedir. Ayrıca dualarında anneyi eksik etmezlerse, Allah'ın da kendilerine merhamet edeceğine dikkat çekilmektedir.

Öykü, annenin zor şartlarda fedakârlık, feragat, şefkat, onur ve özellikle de merhametini edebî bir şekilde ele alır. “Merhamet, bize ötekinin hikâyesine değer vermeye, dinlemeye davet eder. Çünkü hepimiz başkasının ötekisiyiz. Eğer öykü bir mücadele hikâyesi ise, insan saygınlığının bir ifadesi olarak vicdanî bir değer taşır.”⁴¹ Bu bağlamda Annemin Sekiz Yalanı adlı öykü de fakir ve gariplere karşı vicdanın uyanışına vesile olabilir. Yine annenin, yavrusu için her sıkıntıya katlanışıyla ne kadar değerli bir aile ferdi olduğu bilincini yerleştirebilir.

SONUÇ

Ayet ve hadislerden hareketle İslam'ın hâkim olduğu toplumlarda annenin ve babanın ayrı bir değeri vardır. Ayrıca annenin, özellikle çocuklarına karşı merhameti, sevgisi, şefkati ve fedakârlıkları söz konusudur.

Yaşadığı toplumdaki annelerin fedakârlıkları, çocukları için her sıkıntıya katlanması, müellif ve sinema yönetmeni Mustafa Akkad'ın dikkatini çekmiştir. Bu durumu merak uyandıran ve ilgi çeken *Annemin Sekiz Yalanı* adlı öyküsüyle dile

³⁹ Mustafa Akkâd, “Kizbâtu Ummî's-Sâminetu”, 14; <https://rs.ksu.edu.sa/ar/issue-1305/6968>. Erişim: 25 Nisan 2025; https://hawaaworld.com/%D9%83%D8%B0%D8%A8%D8%A7%D8%AA_%D8%A3%D9%85%D9%8A_%D8%A7%D9%84%D8%AB%D9%85%D8%A7%D9%86%D9%8A%D8%A9-2315499. Erişim: 12 Temmuz 2025; <https://alnashaba.net/4162/> Erişim: 25 Temmuz 2025.

⁴⁰ es-Sekkâkî, *Miftâhu'l-Ulûm*, 482; Fadl Hasen Abbâs, *el-Belâğa Funûnuhâ ve Efnânuhâ*, 2/178.

⁴¹ Sayar, Kemal, “Bir Arada Yaşamak İçin Merhamet”, 89.

getirmiştir. O, annenin çocuğu için katlandığı zor hayat şartlarından bir kısmına dikkat çekmiştir. Bu arada annenin çocuğuna gösterdiği fedakârlık ve onurlu davranışı, merak uyandıran yalanlarından sekiz tanesiyle edebî bir üslûpla dile getirmiştir. Anneye atfedilen sekiz yalan, fedakârlık, feragat, merhamet, şefkat, onurlu olma ve başkalarını rahatsız etmemeden mecazdır.

Öyküde ‘ana yemez yedirir’ atasözünün anlamı, ilk iki bölümdeki fedakârlıkla açık bir şekilde ortaya konulmaktadır. Anne, sadece çocuğunun beslenmesini düşünmekte kendini oğluna tercih ederek aç kalmaktadır.

Öyküde anne; çocuğu eğitim çağına gelince, yanında durur, destekler, motive eder, girdiği imtihanda onu yalnız bırakmaz. Annenin bu gayreti, eğitim konusundaki rolünü göstermesi açısından oldukça önem arz eder.

Anne, oğlunun eğitim masrafları ve ailenin geçimi için yaz kış demeden zor şartlarda sokaklarda, pazarlarda geç saatlere kadar koşturur. Kendi rahatını ve huzurunu düşünmez. O, çocuğu için oldukça genç yaşta dul kaldığı halde geçimini sağlayacak bir erkekle evlenme teklifini reddeder. Mücadeleyi tercih eder. Yine sevgiyi çocuğuyla beraber olmakta ve ona hizmet etmekte bulur. Özellikle karakter annenin, evlenerek rahata kavuşma yerine, sıkıntılara katlanarak evladına hizmet etmeyi tercihi, önemli bir mesajı barındırması bakımından dikkate şayan bir davranıştır.

Öyküde anne, oğlu iş hayatında belli seviyeye ulaşınca, ev idaresini üstlenme, çalışmayı bırakma ve yaptığı para teklifine, olumsuz cevap verir. Aslın da o, yaşadığı zor şartlarla boğuşmaya ve onları alt etmeye alışıktır Böylece oğlu da olsa muhtaç olmak istemeyen onurlu bir anne rol modelinin takdim edilmesi de oldukça önemlidir.

Anne, öykünün yedinci bölümünde oğlunun Almanya’da kendisi için hazırladığı imkânları kabul etmez. Bunu lüks içinde yaşamaya düşkün olmamakla ifade eder. Dolayısıyla bu bölümde onun, başkalarına rahatsız etmeme ve yük olmama aşamasına evrilmiş bir karakter olduğu mesajı verilir.

Sekizinci bölümde anne yaşlanmış ve kansere yakalanmıştır. Ayrıca ameliyat olmuş güçsüz düşmüş, tanınmaz halde gelmiştir. Son nefeslerini alıp verirken bile ziyaretine gelen yavrusunun ağlamasına kalbi razı olmamıştır. O, bu bölümde oğlunu teselli eden, üzülmeye gönlü razı olmayan ideal anneyi temsil etmiştir. Öykü, annesi sağ olanlara ve olmayanlara kısa öğütlerle son bulmuştur.

Diğer taraftan yazar, annenin kanser teşhisi, ameliyat olması, tedavisi ve evde yalnız yatarken ona kimlerin, nasıl yardım ettiği konusunu kapalı bir şekilde ve genel ifadelerle aktarmıştır.

Öyküde annenin fedakârlık ve çabaları dikkat çekici ve edebî bir şekilde ele alındığı görülmektedir. Aynı şekilde ailenin diğer fertleri olan babanın ve çocukların da müspet özelliklerini anlatan öykü ve romanların yazılması artırılmalıdır. Bu senaryolar, tiyatro ve film şekline uyarlanarak izleyicilere takdim edilmelidir. Böylece toplumun en önemli değerlerinden biri olan ailenin önemine dikkati çekilebilir. Yine aile kurumunun devam zorunluluğu bilinci zihinlere yerleştirilebilir.

KAYNAKÇA

- Ahmet Rifat. *Tasvîr-i Ahlâk*, Haz. Hüseyin Algül, İstanbul: Tercüman 1001 Temel Eser, ts.
- Fadl Hasen Abbâs. *El-Belâğa Funûnuhâ ve Efnânuhâ*, 2 Cilt, Amman: Dâru'l- Furkân, 2007.
- Gamal Adawi, "Analytical Study: A Message from the Film "The Message" Integrating Selected Short Scenes from the Documentary Film "The Message" by Moustapha Akkad as an Educational Tool in Micro-Teaching Processes" *Journal of Ecohumanism*, 4/2, (2025) 1959-2003.
- Karaalioğlu, Seyit Kemal, *Sözlü Yazılı Kompozisyon Konuşma ve Yazma Sanatı*, İstanbul: İnkılap ve Aka Kitapevleri, 1976
- Kınalızâde Ali Efendi. *Devlet ve Aile Ahlâkı*, Haz. Ahmet Kahraman, İstanbul: Tercüman 1001 Temel Eser, ts.
- Mecdî Vehbe - Kâmil el-Muhendis. *Mu'cemu'l-Mustalahâtî'l-Arabiyye fi'l-Lugati ve'l-Edebi*, Beyrut: Mektebetu'l-Lubnân, 1984.
- Karagöz, İsmail. *Birlikte Yaşama Ahlâkı ve Hukuku*, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı, 2015.
- Kazan, Ramazan. *Ağlayan Kudüs Filistin Dramına Dair 'Ummu Sa'd' Adlı Roman ve Tahlili*, Ankara: Nobel Bilimsel Eserler, 2018.
- Mustafa Akkâd, "Kizbâtu ummî's-Sâminetu", *Risâletu'l-câmiât*, sayı: 1305, yıl: 2018/1439, Nisan/ Şaban, sayfa, 14, Suudi Arabistan, 2018.
- Sarmış, Mustafa. "Çağrı (1976) Filminde Hristiyan ve Yahudiler" *Trabzon İlahiyat Dergisi*, 10/2 (2023), 111-139.
- Sayar, Kemal. "Bir Arada Yaşamak İçin Merhamet", *Hız. Peygamber ve Birlikte Yaşama Ahlâkı*, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2015.
- Sekkâkî, Ebû Yakub Yusuf b. Ebî Bekr Muhammed b. Ali. *Miftâhu'l-Ulûm*, thk. Abdulhamid Hendâvî, Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 2000.
- Şahin, Ayşe. "Kurgudan Gerçeğe İslam Peygamberi Algısı: The Message (Çağrı)", *Medya ve Din Araştırmaları Dergisi (MEDİAD)*, 5/1, (2022), 227-241.
- Teftazanî, Sa'duddin. *Muhtasaru'l-Meânî*, İstanbul: Salâh Bilici Kitapevi'nin Ofseti, 1304.
- Tekin, Mehmet. *Roman Sanatı 1: Romanın Unsurları*, İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2001.
- Tülbentçi, Ferudun Fazıl. *Türk Atasözleri ve Deyimleri*, İstanbul: İnkılap ve Aka Kitapevleri, 1963.

İnternet Kaynakları

<https://www.gzt.com/mecra/bu-dunyadan-bir-mustafa-akkad-gecti-3698680>.

Erişim: 26 Nisan 2025.

<https://www.haber7.com/biyografi/haber/3069910-cagri-ve-omer-muhtar-filmlerinin-yonetmeni-mustafa-akkad-kimdir>. Erişim: 26 Nisan 2025.

alnashaba.net/4162/ Erişim: 25 Temmuz 2025.

<https://alnashaba.net/4162/> Erişim:25 Temmuz 2025.

Mustafa Sonok, “Mustafa Akkad’ı el-Kaide’nin Öldürdüğü Hiç Unutulmamalı”, <https://www.antraktsinema.com/makale.php?id=666>. Erişim: 26 Nisan 2025.

<https://rs.ksu.edu.sa/ar/issue-1305/6968> Erişim: 25 Nisan 2025.

<https://www.dailysabah.com/arts/cinema/understanding-moustapha-akkad-through-the-message-he-left>. Erişim: 10 Eylül 2025

https://hawaaworld.com/%D9%83%D8%B0%D8%A8%D8%A7%D8%AA_%D8%A3%D9%85%D9%8A_%D8%A7%D9%84%D8%AB%D9%85%D8%A7%D9%86%D9%8A%D8%A9-2315499. Erişim: 12 Temmuz 2025.

<https://www.diyanehaber.com.tr/mustafa-akkadin-hayati-ve-cagri-filmini-cekerken-yasadiklari-belgesel-olacak> Erişim: 26 Nisan 2025.

Ahmad Abu-Zannad <https://www.imdb.com/name/nm0002160/bio/> Erişim: 26 Nisan 2025.

<https://rattibha.com/thread/1422820196402741248>. Erişim: 26 Nisan 2025.

<https://www.gzt.com/mecra/bu-dunyadan-bir-mustafa-akkad-gecti-3698680>. Erişim: 26 Nisan 2025.